

‘નિયમસાર’ ૯૭ ગાથા. ટીકાથી.

‘અહીં, પરમ ભાવનાની સંમુખ એવા જ્ઞાનીને શિખામણ દીધી છે.’ પરમભાવ એવો પારિણામિકસ્વભાવ. સહજ નિત્યધ્રુવસ્વભાવ, જ્ઞાયકસ્વભાવ. એ પરમ પારિણામિક ત્રિકાળ સ્વભાવ, જે પલટતો પણ નથી અને પલટતામાં આવતો પણ નથી. એવો જે ત્રિકાળી પરમભાવ. ભાવનાનો અર્થ ભાવનો ધરનાર ભાવવાન છે. ટીકામાં આધાર લેશે. ભાવવાન આત્મા એનો ભાવ આ પરમભાવ છે. એની સન્મુખ, એની સન્મુખ થયો છે. એ પરમાત્મસ્વરૂપ છે, શુદ્ધચૈતન્યસ્વરૂપની જે સન્મુખ થયો છે એ જ્ઞાનીને શિખામણ દે છે. એ જ્ઞાનીને સમજાવે છે. એટલે કે એને કેમ હોય એ બતાવે છે. તત્ત્વજ્ઞાનીને કેમ હોય અને શું હોય તે બતાવે છે.

‘જે કારણપરમાત્મા...’ લ્યો આવ્યું. કારણપરમાત્મા. ત્રિકાળી આત્મા, ત્રિકાળી ધ્રુવસ્વભાવ, જે પરમપારિણામિકભાવ, એ ત્રિકાળીને અહીંયાં કારણપરમાત્મા કહેવામાં આવે છે. એક સમયની જે પર્યાય અને કારણપરમાત્મા બે થઈને પ્રમાણનો વિષય દ્રવ્ય છે. તો અહીં નિશ્ચયનો વિષય સમ્યગ્દર્શનનો બતાવવો છે, તેથી કારણપરમાત્મા, ત્રિકાળી વસ્તુ જે શુદ્ધ ધ્રુવ કારણ પરમાત્મા છે. એ ‘(૧) સમસ્ત પાપરૂપી બહાદુર...’ પાપરૂપી બહાદુર ‘શત્રુસેનાની વિજય-ધજાને લૂંટનારા,...’ આહાહા...! પોતાનો જે ભાવ છે, એ કહે છે, કે ‘પાપરૂપી બહાદુર શત્રુસેનાની વિજય-ધજાને લૂંટનારા, ત્રિકાળ-નિરાવરણ, નિરંજન, નિજ પરમભાવને ક્યારેય છોડતો નથી;...’ આહાહા...! એવો જે ભગવાન શુદ્ધસ્વરૂપ, એક સમયની પર્યાય વિનાનો, એ પોતાનો ત્રિકાળી સ્વભાવભાવ, કારણ પરમાત્મા, એનો જે સ્વભાવભાવ એ ‘ત્રિકાળી-નિરાવરણ, નિરંજન, નિજ પરમભાવને...’ પોતાનો પરમભાવ, કાયમ રહેનારો ધ્રુવસ્વભાવ, નિત્યસ્વભાવ, એને ‘ક્યારેય છોડતો નથી;...’ વસ્તુ નિત્ય છે. ક્યારે છૂટે. આત્મા ત્રિકાળી નિત્ય વસ્તુ છે. એ વિચાર અને મોક્ષનો માર્ગ અને મોક્ષ એ બધી પર્યાયમાં થાય છે. સંસાર, સંસારનો અભાવ મોક્ષ એ બધું પર્યાય-અવસ્થામાં થાય છે. વસ્તુ છે એમાં એ છે નહિ. આહાહા...! આવું ઝીણું તત્ત્વ છે.

કારણ પરમાત્માએ ક્યારેય પોતાના સ્વભાવભાવને છોડ્યો નથી. ‘છોડતો નથી;...’

છોડ્યો નથી એમ પણ કીધું નથી. ‘છોડતો નથી;...’ આહાહા...! દેહદેવળમાં રાગના વિકલ્પથી પણ ભિન્ન, એક સમયની વર્તમાન રાગને જાણનારી પર્યાય એ પર્યાયથી પણ ભિન્ન, એવું જે ત્રિકાળી સ્વભાવભાવવસ્તુ, તેને ક્યારેય પણ છોડ્યો નથી. છોડતો નથી. ધ્રુવ સ્વરૂપ છે એ છૂટે ક્યાંથી? આહાહા...! આ સમ્યગ્દર્શનનો આ વિષય છે. ત્રિકાળી દ્રવ્યને આશ્રયે સમ્યગ્દર્શન થાય. સમ્યગ્દર્શન છે પર્યાય, પણ પર્યાય સમ્યગ્દર્શનનો વિષય નથી. સમજાય છે કાંઈ? આહાહા...!

સમ્યગ્દર્શન, ક્ષાયિક સમકિતદર્શન, એ પણ કાંઈ સમ્યગ્દર્શનનો વિષય નથી. અરે...! કેવળજ્ઞાન અને કેવળદર્શન એ પણ સમ્યગ્દર્શનનો વિષય નથી. આહાહા...! એ તો પ્રગટેલી પૂર્ણ પર્યાય છે. આ તો ત્રિકાળી ધ્રુવસ્વભાવ, જેણે કદી છોડ્યો નથી... આહાહા...! ‘છોડતો નથી;...’ અને ‘(૨) પંચવિધ (—પાંચ પરાવર્તનરૂપ) સંસારની વૃદ્ધિના કારણભૂત...’ દ્રવ્ય પરાવર્તન, ક્ષેત્ર પરાવર્તન, કાળ, ભવ અને ભાવ. એ પાંચ ‘સંસારની વૃદ્ધિના કારણભૂત, વિભાવપુદ્ગલદ્રવ્યના સંયોગથી જનિત...’ પુદ્ગલકર્મ છે તેના સંયોગ જનિત. ઉત્પન્ન પોતામાં થાય છે પણ નિમિત્ત કર્મ છે. નિમિત્ત છે માટે નિમિત્તથી થાય છે એમ નથી. નીચે છે.

‘રાગાદિપરભાવની ઉત્પત્તિમાં પુદ્ગલકર્મ નિમિત્ત બને છે.’ એ પોતે વિકાર કરે છે ત્યારે તેને નિમિત્ત બને છે. આહાહા...! એવો જે વિભાવિકભાવ, એવા દ્રવ્યકર્મના સંયોગથી, જડ કર્મના સંયોગથી... આહાહા...! ‘જનિત રાગાદિપરભાવને ગ્રહતો નથી;...’ આહાહા...! જેણે પોતાનો ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ, પરમસ્વભાવભાવ, છોડ્યો નથી અને પુદ્ગલજનિત રાગાદિ ભાવ કદી ગ્રહ્યો નથી. દ્રવ્યે પુદ્ગલના નિમિત્ત અને વિકારભાવ નૈમિત્તિક. એ વિકારભાવને આત્માએ કદી ગ્રહ્યો નથી. આહાહા...! ત્યારે આ સંસાર કોનો? એ સંસાર પર્યાયનો. દ્રવ્યને સંસાર નથી. દ્રવ્યમાં મોક્ષ પણ નથી અને સંસાર પણ નથી. દ્રવ્ય તો એકરૂપ ત્રિકાળી પરમભાવ... આહાહા...! આવી વ્યાખ્યા.

આ શરીર, વાણી, મન તો નહિ. એ તો જગતની ચીજ છે. કર્મ એ જગતની ચીજ છે. પણ કર્મના સંયોગથી ઉત્પન્ન થયેલી પર્યાય, એ કર્મ તો નિમિત્ત છે. ઉપાદાન તો પોતાની પર્યાયમાં ઉત્પન્ન થયેલો વિકાર પોતાનો છે. એવી પર્યાયને વિભાવના ભાવને ગ્રહતો નથી. એવા રાગાદિ પરભાવને દ્રવ્યે કોઈ દિ’ ગ્રહ્યો નથી. દ્રવ્ય વસ્તુ જે ભગવાન આત્મા ત્રિકાળી નિરાવરણ છે. સકલ નિરાવરણ અખંડ એક પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમય અવિનશ્વર એવો જે ભાવ ત્રિકાળ. એને પોતાના ભાવને છોડ્યો નથી, છોડતો નથી. રાગાદિ પુણ્ય, પાપ, દયા, દાન, વિકલ્પ છે, એ કર્મ સંયોગ જનિત વિકાર છે. એને ગ્રહ્યો નથી. આહાહા...!

‘સંસારની વૃદ્ધિના કારણભૂત...’ પુદ્ગલના નિમિત્તથી થતો રાગાદિ પરભાવ... આહાહા...! એને આત્મા ગ્રહતો નથી. ચિદાનંદ ભગવાન પરમસ્વભાવ પારિણામિકભાવ, જ્ઞાયકભાવ, અપ્રમત, પ્રમત્ત પર્યાય રહિત ભાવ, ત્રિકાળી ભાવ તેણે રાગને, વિકારને, સંસારને, ઉદયભાવને

કદી જોયો નથી. આહાહા..! સમજાય છે કાંઈ? આવી વાત છે. દુનિયાથી જુદી જાત છે. પરમભાવને છોડતો નથી. ‘છોડતો નથી;...’ એમ કહ્યું છે. પરમભાવને છોડતો નથી અને કર્મસંયોગજનિત વિકારભાવને ગ્રહતો નથી. આહાહા..! દ્રવ્યના સ્વભાવભાવને દ્રવ્ય જે વસ્તુ, એનો જે સ્વભાવ. સ્વ-ભાવ તેણે દ્રવ્યે છોડ્યું નથી. અને કર્મ જે પરવસ્તુ સંયોગ, એનાથી ઉત્પન્ન થયેલો વિકાર, તેને દ્રવ્યસ્વભાવ આત્માએ ગ્રહ્યો નથી. આહાહા..! સમજાય છે? શું કીધું?

મુમુક્ષુ :- પહેલી લીટી છે ને સમસ્ત પાપરૂપી બહાદુર શત્રુસેનાની વિજય-ધજાને નિમિત્ત માને.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- પોતે પરમસ્વભાવ એવો છે કે એને લૂંટનારો એટલે કે એનામાં છે જ નહિ. ઉત્પન્ન જ થતો નથી ત્યાં લૂંટનારો કહેવું એ તો અપેક્ષાથી કીધું છે. ત્રિકાળ કારણપરમાત્મા એ ‘શત્રુસેનાની વિજય-ધજાને લૂંટનારા...’ આહાહા..! એવા ભાવને કદી ગ્રહતો નથી. એ લૂંટનારા તો પર્યાયથી વાત કરી છે. લૂંટ્યો નથી. પર્યાયમાં લૂંટારો થયો, સંસાર વિકાર, નરકગતિ, મનુષ્યગતિ, સિદ્ધગતિ, મોક્ષમાર્ગ, સમક્રિત એ બધી પર્યાયોમાં છે. દ્રવ્યસ્વભાવમાં એ છે નહિ. એને લૂંટનારો કહ્યો છે. એટલે કે એમાં છે નહિ. આહાહા..! આવો માર્ગ. ભારે ઝીણું હતું ને? હિન્દીમાં ચાલતું હતું પણ હિન્દી લોકો સાધારણ હતા. સમજતા નહોતા. ઊઠીને ચાલ્યા જતા હતા.. આ વાત ક્યાં? વ્રત કરવા હોય, અપવાસ કરવા હોય, મંદિર કરવું હોય પછી પૂજા કરવી હોય, રથયાત્રા કાઢવી હોય, પૈસા ખર્ચવા હોય તો આવું સમજાય તો ખરું.

મુમુક્ષુ :- શું સમજાય ...

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- સમજાય તો ખરું કે આ રખડવાનો મિથ્યાત્વભાવ છે, રાગ છે. છે તો મિથ્યાત્વભાવ. રાગને પોતાનો માનવો એ મિથ્યાત્વભાવ છે. આહાહા..! ચાહે તો પરમાત્માની ભક્તિનો રાગ હોય, કે પંચપરમેષ્ટીને યાદ કરવાનો, સ્મરણનો રાગ હોય, અરે..! શમો સિદ્ધાણં. સિદ્ધને નમસ્કાર કરવાનો વિકલ્પ અને રાગ હોય. આહાહા..! એ જીવના દ્રવ્યસ્વભાવમાં છે નહિ. એ બધી પર્યાયોની રમતું છે. સવારે કહ્યું હતું ને, કે ૬૨મી ગાથામાં વિકાર ષટ્કારકરૂપે પરિણમે છે એ પર્યાયમાં પરિણમે છે. અને મોક્ષ જે થાય છે એ પર્યાયમાં થાય છે. સવારમાં ષટ્કારક આવ્યું હતું ને? કર્તા, કર્મ, કરણ, સંપ્રદાન, અપાદાન વગેરે. એ બધી પર્યાય છે. દ્રવ્ય તો ત્રિકાળી એકરૂપ છે. એને નથી ગ્રહવું, નથી છોડવું. આહાહા..! આવો ઉપદેશ છે, ભાઈ! અને અહીં આખો દિ’ ચાલે આ છોડો, આ મૂકો, આ છોડો અને આ મૂકો. અહીં કહે કે રાગ પણ ગ્રહ્યો નથી અને રાગ પણ છોડવો નથી. આહાહા..! આવો માર્ગ છે, ભાઈ! અજાણ્યાને નવી વાત લાગે આખી. આ તો ઘણા વર્ષ થઈ ગયા. ઘણા સાંભળનાર. ભલે એને બેસે ન બેસે પણ સાંભળે તો છે ને, પ્રેમથી ઘણા સાંભળે

છે. માર્ગ આવો કાંઈક છે. કાંઈક બીજો માર્ગ કહે છે. આહાહા..!

અહીં કહે છે, ભાઈનો પ્રશ્ન એમ કે જ્યારે એમાં નથી તો પછી લૂંટનારો ક્યાંથી આવ્યો? એમ કહે છે. આત્મામાં વિકાર નથી, પછી ‘બહાદુર શત્રુસેનાની વિજય-ધજાને લૂંટનારો...’ ક્યાંથી આવ્યો? લૂંટનારનો અર્થ કે એનામાં છે નહિ. આહાહા..! બહાદુર સેના જે વિકારની છે એ વસ્તુમાં છે નહિ. ભગવાન બહાદુર છે. એ બહાદુરસિંહ છે. આહાહા..! બહાદુર સિંહ એને નથી સંસારને ગ્રહ્યો, એણે નથી પોતાના ત્રિકાળી સ્વભાવને છોડ્યો. આહાહા..! એકરૂપ ત્રિકાળ છે. એને પકડવો, એને ધ્યેયમાં લેવો, એને ધ્યાનની પર્યાયમાં ધ્યેયમાં બનાવવું. એ દ્રવ્યમાં સંસાર નથી અને મોક્ષ પણ નથી. આહાહા..! જે પર્યાય એને પકડે છે, એ પર્યાય પણ એમાં નથી. અરે..! આ શું છે? કે દિ’ આ જૈનધર્મ શું છે? આહાહા..! અરે..રે..! અનંતકાળથી દુઃખી થઈને ચોરાશીના અવતારમાં રખડે છે. દુઃખી છે, રાંક છે, ભિખારી છે, દરિદ્ર છે દરિદ્ર. આહાહા..! અનાદિનો દરિદ્ર છે. પોતાની ઋદ્ધિનો નકાર કરી અને જે એનામાં નથી તે ઋદ્ધિ મારી એમ માને છે એ બધા દરિદ્ર-ભિખારી છે. આહાહા..!

પોતાના મહાપ્રભુની ઋદ્ધિ અંદર ભરી છે. એની સામે તો ઝંખના કરતો નથી. અરે..! ઝાંખ કરતો નથી. આહાહા..! એમાં નજર કરતો નથી. અને જેનામાં ત્રણકાળમાં નથી એવા વિકારભાવ અને એના ફળ તરીકે ગતિ. એના દ્રવ્યસ્વભાવમાં નથી. એની રમતુંમાં અનાદિથી રમી રહ્યો છે. આહાહા..! કહો, ‘દેવીલાલજી’! શું કરવું આથી સહેલો બીજો માર્ગ હશે કે નહિ? કે આવો જ માર્ગ હશે? ઘણે ઠેકાણે તો સહેલો માર્ગ ચાલે છે. સમ્મેદશિખરની જાત્રા કરો. સમ્મેદશિખરની જાત્રા કરો તો ૪૯ ભવે મોક્ષ જશે. એ ક્યા સાધુ કહેવાય એ?

મુમુક્ષુ :- મહાવીરકીર્તિ

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- ‘મહાવીરકીર્તિ’. ‘મહાવીરકીર્તિ’ અહીંયાં આવ્યા હતા. પછી એની પાસે પુસ્તક હતું, શ્વેતાંબરમાં જેમ શેત્રુંજયનું છે ને? મહાત્મ્ય. શેત્રુંજય મહાત્મ્ય. એની પાસે સમ્મેદશિખર મહાત્મ્ય પુસ્તક હતું. પછી આહાર કરીને ફરતો હતો ત્યાં બેઠો. ત્યારે એ વાત નીકળી કે, સમ્મેદશિખરની જાત્રા કરતા. અમારી પાસે એક પુસ્તક છે, એમાં ૪૯ ભવે મોક્ષ જાય એમ લખ્યું છે. કીધું એ વાણી વીતરાગની નહિ. પરના દર્શને ભવનો અભાવ કહે, એ વાણી વીતરાગની નહિ. એ અન્યમતિની, જૈન સિવાયના અન્યમતિની વાણી છે. આહાહા..! પછી તો કહે, આહાહા..! આત્માની વાત... પણ પહેલા કીધું સમ્મેદશિખરના દર્શન કર્યે ૪૯ ભવે મોક્ષ જશે. એ સમ્મેદશિખર નહિ, આ સમ્મેદશિખર. આહાહા..!

અહીં ૯૯ વાર ઋષભદેવ ભગવાન આવ્યા હતા. શેત્રુંજયની ૯૯ જાત્રા કરે. ઉઠ-બેસ ચડીને ૯૯ કરે તો એનો ધર્મ અને મોક્ષ થઈ જાય. કહે છે, કે નવ્વાણું વાર શું અનંતવાર ઉપર ચડ ને ઉતરને. એ પુણ્યબંધન છે, સંસાર છે. જન્મ-મરણના અંતનો અંશ પણ બિલકુલ એમાં નથી. હવે આવી વાતું! ત્યાં શેત્રુંજય મહાત્મ્ય આવ્યું, કે એના

દર્શન કરી અને નીચે ગમે તેવા જીવ હોય પણ વહોરાવે તો મહા લાભ થાય. એવું મહાત્મ્ય છે. સમ્મેદશિખરનું આવું મહાત્મ્ય છે. આપણે વાંચ્યું નહોતું પણ એણે કહ્યું. ૪૯ ભવે મોક્ષ જાય. કીધું ૪૯ ભવે મોક્ષ જાય. પરના દર્શનથી મોક્ષ જાય એ વાત વીતરાગની નહિ.

સર્વજ્ઞ પરમાત્મા તો સ્વદ્રવ્ય આત્મા, એના દર્શન, જ્ઞાન અને એનો આશ્રય, એનાથી ભવભ્રમણ મટે. પરદ્રવ્ય ત્રણલોકના નાથનો આશ્રય કરે, તો પણ શુભરાગ છે. આવી વાત છે, બાપુ! કહો, ‘ચંદુભાઈ’! હવે ‘ચંદુભાઈ’ને ... દેરાસર બનાવવું છે. એ ભાવ હોય. પણ એ શુભભાવ છે. પણ એ શુભભાવ છે તે ધર્મ નથી. એ તો પાપથી બચવા, અશુભથી બચવા શુભભાવ હોય, આવે. જ્ઞાનીને આવે, પણ એ બંધન છે એમ માને. મારી નબળાઈ છે અને હું અંદરમાં હજી જઈ શકતો નથી. તેથી મારી નબળાઈને લઈને આ શુભભાવ છે. આવી વાત સાંભળવી કઠણ પડે. કહો, ‘શાંતિભાઈ’! કઠણ પડે એને શ્રદ્ધામાં ક્યારે મૂકે અને આચરણ ક્યારે કરે? અરે..! પ્રભુ! જિંદગી ચાલી જાય છે. મોતની નજીક છે. ૫૦-૬૦ વર્ષ ગયા એટલા હવે કોઈને જવાના નથી. મૃત્યુની સમીપ છે. આહાહા..!

ભગવાનનો આ ઉપદેશ. ત્રણલોકના નાથ જિનેશ્વરદેવની આ વાણી છે. તે પરમભાવ, ત્રિકાળીભાવ, જ્ઞાયકભાવ, પરમપારિણામિકભાવ, ધ્રુવભાવ, નિત્યભાવ, સચ્ચિદાનંદભાવ, અક્ષયભાવ, અકળભાવ, અગમ્યભાવ એવો જે ધ્રુવસ્વભાવ... આહાહા..! એ સમ્યગ્દર્શનનો વિષય છે. એ ભાવ કોઈ દિ’ એણે છોડ્યો નથી. અને પુદ્ગલ જનિત નિમિત્ત છે. સંયોગ જનિત કીધું છે ને? પાઠમાં ‘સંયોગથી જનિત...’ કીધું છે ને? ‘વિભાવપુદ્ગલદ્રવ્યના સંયોગથી જનિત...’ કર્મ છે એ વિભાવપુદ્ગલ છે. કર્મ છે એ સ્વભાવિક પુદ્ગલ નથી. કર્મના પરમાણુ ઘણા એ વિભાવિક પુદ્ગલ છે. વિભાવિક. એ વિભાવિક પુદ્ગલ સંયોગે ચીજ છે. એ સંયોગને નિમિત્તે પોતે પોતાથી વિકાર કરે છે. એ સંયોગ વિકાર કરાવતું નથી. તેમ સંયોગ નથી તેમ નથી. આહાહા..! આવી વાતું છે.

‘અને (૩) નિરંજન સહજજ્ઞાન-સહજદષ્ટિ-સહજચારિત્રાદિ સ્વભાવધર્મોના આધાર-આધેય સંબંધી વિકલ્પો રહિત,...’ આહાહા..! પ્રભુ રાગથી તો રહિત છે. એનો સ્વભાવ ત્રિકાળ, પણ આત્મા આધાર છે અને ગુણો એમાં આધેય છે. એમાં રહે છે. એવા ગુણગુણીનો ભેદ, એવા વિકલ્પો પણ વસ્તુમાં નથી. આહાહા..! આવી વાતું હવે આવો ઉપદેશ છે. શું કીધું એ? ‘નિરંજન સહજજ્ઞાન-...’ ત્રિકાળી. ‘સહજદષ્ટિ-...’ અહીં દષ્ટિ લીધી છે. ‘સહજચારિત્રાદિ-...’ સ્વભાવિક આનંદ, શાંતિ, વીતરાગ આદિ ‘સ્વભાવધર્મો-...’ સ્વભાવધર્મો. સ્વ-ભાવ. સ્વનો-પોતાનો ભાવ એ ધર્મ. એવા ‘સ્વભાવધર્મોના આધાર-...’ એ ધર્મોનો આધાર દ્રવ્ય અને ધર્મો તે આધેય. એવા ‘આધાર-આધેય સંબંધી વિકલ્પો રહિત,...’ એવા વિકલ્પથી રહિત પ્રભુ અંદર છે. આહાહા..! અંદર છે કે નહિ?

ઘણા લોકો એવું કહે છે કે ઘરનું કર્યું, કલ્પનાથી અર્થ કરે છે. શાસ્ત્રોના અર્થ કલ્પનાથી

કર્યા. એટલે આ... અરે..! પ્રભુ! પ્રભુ! શું થાય? ભગવાનનો વિરહ પડ્યો, પરમાત્માની વાણી રહી. પણ વાણીના અર્થો કરનારા ઊલટી દિશાએ ચાલ્યા ગયા. જે ભગવાને કહેવું છે એ પોતાની દૃષ્ટિએ કહેવું છે. ભગવાનને કહેવું એ દૃષ્ટિએ નહિ પણ પોતાની દૃષ્ટિએ ખતવીને કહેવું છે. આહાહા..! આવો માર્ગ છે. એ સ્વધર્મ જે છે, ધર્મી એવો જે આત્મા, એનો સ્વભાવ. ધર્મી એટલે સ્વભાવવાન. એનો સ્વભાવ, સ્વભાવિક જ્ઞાનદર્શન ત્રિકાળ સ્વભાવ એવો જે 'આધાર-આધેય સંબંધી વિકલ્પો...' એ આત્મા આધાર અને ગુણો આધેય છે. આહાહા..! કહો.

હવે તો અહીં કહે છે, કે પાણી વાસણને આધારે રહે છે. ના પાડે છે. પાણીનું બેદું છે ને? એ બેડાને આધારે પાણી એમાં રહે છે. એ વાત તદ્દન ખોટી છે. 'ચંદુભાઈ'! આવી વાતું છે. કેમ કે પાણીના પરમાણુઓ જે છે. અંદર એકેન્દ્રિય જીવ છે એ જુદો. પણ પરમાણુ જે છે એ સ્વતંત્રપરમાણુ છે. એ પરમાણુને બીજાનો આધાર નથી. એનો આધાર-આધેય પોતામાં જ છે. ષટ્કારક પરમાણુના ષટ્કારક એ અધિકરણ નામનો ગુણ છે. તેથી પરમાણુ, પરમાણુને અધિકરણને આધારે રહેલ છે. પાણીના પરમાણુ બેડાને આધારે નહિ. આ કાંઈ વાત!

મુમુક્ષુ :- બેડુ માથાને આધારે...

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- બેડુ પણ માથાને આધારે નહિ. આ ટોપી પણ માથાને આધારે રહી નથી. અર..ર..! ગાંડા કહે. તો ગાંડા છે ને? પાગલ લોકો અત્યાર સુધી થઈ ગયેલા એ આવું સાંભળીને પાગલ કહે. આહાહા..! આ ચશ્મા છે તે નાકને આધારે રહ્યા નથી.

મુમુક્ષુ :- કાનને આધારે રહ્યા છે.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- કાનને આધારે રહ્યા નથી. આહાહા..! આ હમણા ચશ્મા આવ્યા છે. ઓલા શેના કહેવાય? પ્લાસ્ટિકના. પ્લાસ્ટિકના આવે છે ને? ભાઈ લાવ્યા છે. 'મુંબઈ'થી 'વિમલ' લાવ્યો છે. પ્લાસ્ટિકના હળવા. ઓલા કાચના હોય એ તોડદાર હોય. આહાહા..! કેમ કે એકએક પરમાણુમાં ષટ્કારક ગુણ ભર્યા છે. કર્તા, કર્મ, કરણ, સંપ્રદાન, અપાદાન, અધિકરણ, એને આધારે આ પરમાણુ રહે. પરમાણુને આધારે. વાસણને આધારે ઘી કે ઘીને આધારે વાસણ? વાસણને આધારે ઘી હોય તો ઘી નીચે પડી જાય અને વાસણ તો રહી જાય. જો એના આધારે હોય તો વાસણ પણ ભેગું પડી જવું જોઈએ. ઘીના પરમાણુને ઘીનો આધાર છે. જ્યાં હોય ત્યાં પોતાને આધારે રહેલ છે. એ તો બહુ સ્થૂળ વાત છે. હજી એ વાત બેસે નહિ.

અહીં તો આત્મા જે આધાર ત્રિકાળી દ્રવ્ય છે, એમાં જ્ઞાન-દર્શન-આનંદ આદિ ગુણ છે. એ આધેય છે અને ભગવાન આધાર છે, એવા વિકલ્પો પણ વસ્તુમાં નથી. 'ચંદુભાઈ'! પકડાય એવું છે. ભાષા સાદિ છે. ભાવ ભલે ભગવાનના ઘરના ઊંડા હોય. આહાહા..!

અરે..રે..! એકએક દ્રવ્ય ભગવાને કેવળજ્ઞાનમાં પરમાત્માએ અનંતદ્રવ્ય જોયા. એ અનંતદ્રવ્ય જડ અને ચૈતન્ય બધા સ્વતંત્ર જોયા. એકએક દ્રવ્યનો આધાર અને આધેય તેનામાં છે બીજામાં નથી. આહાહા..! એ રહ્યા છે એ પોતાથી, પોતામાં, પોતાને આધારે. જ્યારે એમાં પણ આધાર-આધેય નથી, તો ભગવાન આત્મા વસ્તુ છે એ સ્વભાવવાન અને દર્શન-જ્ઞાન-આનંદ જે ત્રિકાળી સ્વભાવ એ આધેય. એવો આધાર અને આધેયનો વિકલ્પ પણ વસ્તુમાં નથી. આધાર અને આધેયના ભેદનો વિકલ્પ રાગ છે. એ રાગ છે. આત્મા આધાર અને ગુણ આધેય એ રાગ છે. એ રાગ વસ્તુમાં નથી. અરે..! આવી વાત હવે. જિંદગીમાં કોઈ દિ' સાંભળી ન હોય. આહાહા..! આ જૈનધર્મ આવો હશે? જૈનધર્મ તો એકેન્દ્રિયની દયા પાળવી, છકાયની દયા પાળવી.

મુમુક્ષુ :- આપ રોજ કઠણ કઠણ વાત શાસ્ત્રમાંથી કાઢો છો.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- આ પણ એમાં છે ને? છે કે નહિ આમાં? ઘરના ચોપડા મેળવો છો ને? તો આ તો મેળવો. વીતરાગ અને શાસ્ત્રના ચોપડા કેવી રીતે છે? કોઈ દિ' સાંભળ્યા નથી, ખબર નથી અને અમે ધર્મી છીએ અને ધર્મ કરીએ છીએ. વખત ચાલ્યા જાય છે, પ્રભુ! કોઈ શરણ નહિ થાય. લોકો ધર્મી માનશે તેથી કરીને ધર્મ નહિ થાય. આહાહા..! બહુ સારી ગાથા આવી. સવારમાં ૨૮૭ મી ગાથા હતી. આ એકલી ૮૭ છે. આહાહા..!

દિગંબર સંતોએ તો અજબ-ગજબ કામ કર્યા છે. આહાહા..! એવી વાત ભરતક્ષેત્રમાં ક્યાંય સાંભળવા મળે એવી નથી. એવી દિગંબર મુનિઓએ અંતરની દશા ત્રણકષાયના અભાવમાં રહેલા અતીન્દ્રિય આનંદના સ્વાદમાં રહેલા... વિકલ્પ આવ્યો અને શાસ્ત્ર રચાઈ ગયા. શાસ્ત્રના કર્તા પણ અમે નથી. વિકલ્પ આવ્યો એ એનું કાર્ય અમારું નહિ. આહાહા..! આવી વાતું છે. લખવાનું કામ એ કામ અમારું નહિ. અમે પુસ્તક બનાવ્યું નથી. બહાર પાડવાનો અમારો ભાવ છે નહિ. આહાહા..! ગજબ વાત છે. આવી વાત છે. આ તે (વાણિયાની) વાત હશે? આ તો કોના ઘરની છે?

ભાઈ! આધાર આત્મવસ્તુ વસ્તુતત્ત્વ સત્તા છે ને? અસ્તિત્વ છે ને? હોવાવાળી ચીજ છે ને? હોવાવાળી ચીજના હોવાવાળા ભાવો, હોવાવાળી ચીજના હોવાવાળા ભાવો, એવા ભાવો ભાવવાન અને ભાવ, એનો વિકલ્પ કરવો એ પણ રાગ છે. એટલો ભેદ પાડવો એ પણ રાગ છે. આહાહા..! કહો, આવું કે દિ' સાંભળ્યું હતું? 'ઝવેરચંદભાઈ'! આહાહા..! ધંધા આડે પહેલા નવરા નહોતા. આ હવે ધંધો બીજી જાતનો છે. આહાહા..! દુનિયાથી જુદી જાત છે, બાપા! ભગવાન બધાનું ભલું કરો, બધા ભગવાન થાવ. શાસ્ત્રમાં તો એમ આવે છે. ધર્મીજીવ ભાવના કરે છે. દ્રવ્યનું ભાન થયું છે, એ ધર્મીજીવ ભાવના કરે છે કે જેવી મને દશા થઈ એવી બધાને થાવ અને બધા પરમાત્મા થાવ, મોક્ષ થાવ, દુઃખી કોઈ ન થાવ, ભાઈ! સંસારના પરિભ્રમણમાં ચારગતિના દુઃખ, એ દુઃખની અનંતતામાં પ્રભુ તમે ન

રહો. આહાહા...! પ્રભુ! તમારું કલ્યાણ કરો. તમારું કલ્યાણ કરો. કોણ? પ્રભુ કરે નહિ હોં તું કર. આહાહા...! આવી વાતું છે. ક્યાં સુધી લઈ ગયા છે. આહાહા...!

ઘણે ઠેકાણે આવું આવે છે. ‘આધાર-આધેય સંબંધી વિકલ્પો...’ વિકલ્પ એટલે રાગ. આધાર-આધેય સંબંધી રાગરહિત ‘સદા મુક્ત...’ સદા મુક્તસ્વરૂપ જ પ્રભુ અંદર છે. પર્યાયમાં માન્યો છે કે રાગ હું છું. એવી માન્યતા કરી છે. સ્વરૂપ એમ નથી. સ્વરૂપ તો મુક્ત જ છે. આહાહા...! દેહના રજકણોથી, કર્મના રજકણોથી અને રાગના વિકારી ભાવોથી તદ્દન ભિન્ન મુક્ત સ્વરૂપ પ્રભુ છે. એનું હોવાપણુ અસ્તિપણે તો મુક્તસ્વરૂપે છે. એ તો પર્યાયના સંબંધમાં એને રાગાદિ દેખાય છે. વસ્તુના સ્વરૂપમાં રાગાદિ કાંઈ છે જ નહિ. આહાહા...! છે અને વળી નથી. પર્યાયમાં છે એ તો પર્યાય તો અવસ્થા છે. વર્તમાન પર્યાય... હવે પર્યાય સાંભળી ન હોય હજી. પર્યાય એટલે દ્રવ્યની વર્તમાનદશા. એ વર્તમાનદશામાં સંસાર.. હો, વસ્તુમાં નથી. આહાહા...! સાંભળતા-સાંભળતા કઠણ પડે એવું લાગે.

સવારમાં તો ઓલા બિચારા સાંભળતા-સાંભળતા ઊઠીને ચાલ્યા ગયા. હિન્દી વાંચતા હતા પણ એને શું. જાત્રામાં અને ભક્તિમાં ધર્મ માનતા હતા. જાત્રા કરવા, ભક્તિ કરવી, સવારે ભગવાનના દર્શન કરવા. છ આવશ્યક હોય અને સૂત્ર થોડા વાંચી લેવા એટલે ધર્મ થઈ જાય. અરે...! ભગવાન! ધર્મની કળા તો જુદી જાત છે, ભાઈ! અહીં કહે છે, એ ‘સદા મુક્ત...’ છે. પ્રભુ જે દ્રવ્ય સ્વભાવ, વસ્તુસ્વભાવ છે. દ્રવ્ય એટલે તત્ત્વ જે છે, સત્ તત્ત્વ આત્મા છે, સત્ચિદાનંદ એ ચિદ્ અને આનંદ એ તો સ્વભાવ છે. પણ સત્ છે એ તત્ત્વ છે. એ તત્ત્વ તો મુક્ત જ છે. આહાહા...! એ સત્ અને ચિદાનંદ જ્ઞાનાનંદ એવા ભેદ પણ પ્રભુ એ વિકલ્પ અને રાગ છે. આહાહા...!

‘તથા સહજ મુક્તિરૂપી...’ ચૈતન્યપ્રભુ ભગવાન આત્મા અંદર બિરાજે છે. એ કેવો છે? ‘સહજ મુક્તિરૂપી સ્ત્રીના સંભોગથી ઉત્પન્ન થતા સૌખ્યના સ્થાનભૂત-એવા કારણપરમાત્માને...’ આહાહા...! કારણપરમાત્મા એટલે દ્રવ્ય. નીચે છે. ‘પોતે આધાર છે અને સ્વભાવધર્મો આધેય છે એવા વિકલ્પો વિનાનો છે, સદા મુક્ત છે અને મુક્તિસુખનું રહેઠાણ છે.’ મુક્તિના સુખનું રહેઠાણ-રહેનાર છે. એમાં આનંદ ભર્યો છે. ભગવાનમાં અતીન્દ્રિય આનંદ ભર્યો છે. એ આત્મા ભગવાન સ્વરૂપ જ છે. આત્મા પરમેશ્વર સ્વરૂપ જ છે. આહાહા...! કેમ બેસે?

અહીં તો અડદની દાળ સરખી ન હોય ત્યાં ઢીંચણીયું ઊડે. એમાં વળી સત્તાપ્રિય વેવાઈ આવ્યા હોય. સત્તાપ્રિય! જરી આકરો, છ મહિના પછી લગન કરવા હોય અને એમાં લાડવા અને અડદની દાળ સદડી ન થઈ હોય. જરી મેળવાળી ન હોય. આ શું કર્યું? બાયડી સાંભળે કહે બોલશો નહિ કહે. આહાહા...! આવી સ્થિતિ! અરે...રે...! પ્રભુ! તું કોણ, કેવડો અને તું ક્યાં જઈને રોકાણો છો? આહાહા...! તારી મોટપ તે ક્યાં વેચી નાખી? એક વિકલ્પમાં-

રાગમાં વેચી નાખી. આહાહા...! સંપ્રદાયમાં તો વાત સાંભળવી મુશ્કેલ પડે. એ નિશ્ચયની વાત છે... નિશ્ચયની વાત છે... એકાંત છે.. એકાંત છે... અરે...! પ્રભુ! સાંભળને એકાંત જ છે. સમ્યક્ એકાંત ત્રિકાળી દ્રવ્યસ્વભાવ સમ્યક્ એકાંત શુદ્ધમુક્ત જ છે. વળી કથંચિત્ મુક્ત અને કથંચિત્ બંધ એમ નથી. આહાહા...!

અહીં તો બધા બહેનો-દીકરીઓ એ બધા આત્મા છે. દેહ દેવળમાં અંદર પ્રભુ-ભગવાન બિરાજે છે. એ મુક્તસ્વરૂપ જ છે. આહાહા...! દ્રવ્યને આવરણ હોય? દ્રવ્યને આવરણ હોય તો દ્રવ્ય અદ્રવ્ય થઈ જાય. દ્રવ્યને વિકાર હોય? દ્રવ્યને વિકાર હોય તો દ્રવ્ય વિકારમય ચૈતન્ય અનંતગુણનો પિંડ પવિત્ર છે. એ વિકાર થઈ જાય. આહાહા...! દ્રવ્ય એટલે પૈસો નહિ હોં. દ્રવ્ય એટલે વસ્તુ અંદર. ત્રિકાળી વસ્તુ છે... આહાહા...! એને આવરણ પણ નથી, એને વિકાર નથી, એમાં અલ્પતા પણ નથી. આહાહા...! એવો.. આહાહા...!

મુક્તિના સ્વરૂપભૂત, કામભૂત ‘સ્વયં જ્યોતિ સુખધામ’ ‘શ્રીમદ્’માં આવે છે. સ્વયં જ્યોતિ છે, આ પોતાથી ચૈતન્ય જ્યોતિ છે. એનો કોઈ કર્તા-ફર્તા છે નહિ. ઈશ્વરકર્તા, આત્માએ બનાવ્યું. વસ્તુ બનાવે? આહાહા...! એ આત્મા સ્વરૂપે સ્વયં જ્યોતિ છે અને સુખનું ધામ છે, અતીન્દ્રિય આનંદનું સ્થાન ખેતર છે. અતીન્દ્રિય આનંદ ત્યાં પાકે છે. આહાહા...! આ વિષય સુખ, એ સુખ એ તો દુઃખના ઝેરના પ્યાલા છે. પૈસામાં રાગ થાય, પ્રેમ થાય, બાયડીમાં, છોકરામાં, કુટુંબમાં એ તો ઝેરના પ્યાલા પીવે છે. આત્માના આનંદને મારી નાખે છે. આહાહા...! આવી આકરી વાત છે. અરે...! બાવા થઈએ તો બેસે. પણ બાવો જ છે. સાંભળને. એ તો કીધું મુક્તિ જ છે. મુક્ત જ છે. તે બીજું માન્યું છે. આહાહા...!

એક જણો એમ કહેતો હતો ‘અમૃતલાલ’, કે બાવા થાય તો આ બેસે એવું છે. પણ બાવો જ છે. શું કીધું આ? સદા મુક્ત છે. બાવો તો ક્યાંય રહી ગયો. આ તો સદા મુક્ત જ છે. આહાહા...! ‘યશપાલજી’ આવી વાત છે, ભગવાન! સાંભળવી મુશ્કેલ પડે એવી છે. સાંભળવા મળે એવું નથી. આ દુનિયાને જાણીએ છીએ ને. આખી દુનિયા જોઈ છે. ૯૦ વર્ષ થયા. ૯૧મું વર્ષ ચાલે છે. ગર્ભના ૯૧ ચાલે છે. જન્મના ૯૦ વર્ષ. આહાહા...! બધું ઘણું જોયું, ઘણું સાંભળ્યું. આહાહા...! ઘણાને જોયા અને ઘણાનો પરિચય કર્યો છે. મૂળ વાત આખી પડી રહી. આહાહા...! હવે લોકો વિચારતા થઈ ગયા. કે શું કહે છે આ?

મુક્તસ્વરૂપ છો ને, પ્રભુ! મુક્ત છો તો પર્યાયમાં મુક્ત થઈશ. આહાહા...! પુણ્યપાપમાં આવે છે ને? ભાઈ! એમ કે બંધભાવ છે એ તો બંધભાવ જ થશે. આ તો મુક્તસ્વરૂપ છે તો એનાથી મુક્ત થશે. આહાહા...! પુણ્ય અને પાપના ભાવ તો બંધસ્વરૂપ છે. તો બંધસ્વરૂપમાંથી તો બંધ થશે. સંસારના રખડવાના ભાવ થશે. અને આત્મા મુક્તસ્વરૂપ છે તો એને આશ્રયે મુક્તપણું પ્રગટ થશે. મુક્તસ્વભાવી આત્મા છે. આહાહા...! આવું એકએક બોલ આકરા પડે. અજાણ્યા માણસ, ભાષા અજાણી, ભાવ અજાણ્યા. આવું ક્યાંથી કાઢ્યું

હશે? આ શાસ્ત્ર કાંઈ 'સોનગઢ'ના છે. આ તો અનાદિના શાસ્ત્ર ચાલ્યા આવે છે. આહાહા...! તીર્થંકર-કેવળીના અભિપ્રાય તો અનાદિના ચાલ્યા આવે છે. 'કુંદકુંદાર્યો' શાસ્ત્ર રચ્યા એમાં એ અભિપ્રાય મૂક્યો. આહાહા...!

'સદા મુક્ત તથા સહજ મુક્તિરૂપી સ્ત્રીના સંભોગથી ઉત્પન્ન થતા સૌખ્યના સ્થાનભૂત-' એ અતીન્દ્રિય આનંદનું સ્થાન છે. એ જગ્યો.. એ જગ્યો... એ જગ્યો... જેમ ચોખાને ઉત્પન્ન થવાની જગ્યા જુદી હોય અને શું કહેવાય આ ભૂલી ગયો. કળથી. કળથી ઉત્પન્ન થવાની જમીન જુદી હોય. ચોખા ઉત્પન્ન થવાની જમીન જુદી અને એમ ચોખો આ આત્મા, ચોખી દશા ઉત્પન્ન થવાની મુક્તદશામાં, તેનું સ્થાન મુક્ત છે. મુક્તપણું ઉત્પન્ન થવાનું સ્થાન મુક્ત છે. આહાહા...! હવે એક કલાકમાં કેટલું યાદ રાખવું? બધું અજાણ્યું લાગે. આખો દિ' ધૂળધમાહા કરતા હોય. દાણાના વેપારી દાણા, ગુણ્યું. આ ગુણી આત્મા નહિ. ગુણી આત્મા નહિ. ગુણી એટલે ચોખાની ગુણી. ચોખાની ગુણી અને ઘઉંની ગુણી. આખો દિ' ગુણી... ગુણી... ગુણી... ગુણી... આ ગુણ એકકોર પડ્યો રહ્યો. આહાહા...! ગુણી કહે છે ને? આ ચોખા ભર્યા હોય ને, દાળ ભરી હોય એને ગુણી કહે છે. ત્યાં અમારે 'પાલેજ'માં દુકાન છે. મોટો વેપાર છે. પાંચ વર્ષ હું ત્યાં રહેલો. ઘરની દુકાન જ છે. એ ૬૩ થી ૬૮ વર્ષ. પાંચ વર્ષ દુકાન ચલાવી. અત્યારે તો મોટી દુકાન છે. ચાલીસ લાખ રૂપિયા છે. ચાર લાખની પેદાશ છે. 'પાલેજ'માં મોટી દુકાન છે. 'ચંદુભાઈ' જાણે છે. 'વડોદરા'ની જોડે 'પાલેજ' છે. 'મનસુખ'.. ધૂળ અને ધાણી. દુકાન એકલા પાપના પોટલા છે. આ દુકાન જુદી જાતની છે.

કહે છે, કે એક આનંદનું સ્થાન છે. અતીન્દ્રિયઆનંદનું ધામ છે. અતીન્દ્રિય આનંદ પાકતો જોવો હોય તો એ આત્માને જોવો. રાગમાં જોતા તને દુઃખ પાકશે. આહાહા...! અરે...! પરદ્રવ્યને જોતા, ભગવાન ત્રણલોકના નાથને જોતા પણ રાગ થશે. આહાહા...! કહ્યું છે ને? 'અષ્ટપાહુડ'માં 'પરદવાદો દુગર્હ' એમ કહ્યું છે. 'પરદવાદો દુગર્હ' આ સ્વદ્રવ્ય સિવાય પરદ્રવ્ય, ત્રણલોકનો નાથ હો કે સ્ત્રી, કુટુંબ હો, પર ઉપર લક્ષ જતા રાગ થશે, એ પરભાવ છે, દુર્ગતિ છે, એ ચૈતન્યની ગતિ નથી. આહાહા...! આવું સાંભળ્યું ન હોય. કઠણ પડે. રાગ હોય છે. અશુભથી બચવા ટાણે રાગ હોય છે. પણ એ શુભ પોતે છે એ બંધનું કારણ છે. આહાહા...! જેને લોકો અત્યારે ધર્મ માને છે અને ધર્મનું કારણ છે એમ માને છે. અને એમ મનાવે છે. શું થાય? ત્રણલોકના નાથની વાણી તો બીજી છે. એ તો મુક્તિના સુખનું સ્થાન છે.

'એવા કારણપરમાત્માને નિશ્ચયથી નિજ નિરાવરણ...' આહાહા...! ભગવાન કારણપરમાત્મા. સંતોને વાણી કહેતા જરી શરમ આવે છે. આહાહા...! શું વાણી કહેવી? એને ગોઠવવી. આહાહા...! જેમાં વાણી નથી, વિકલ્પ નથી એને વાણી દ્વારા કહેવો... આહાહા...! એ

કારણપરમાત્મા જે દ્રવ્ય વસ્તુ છે. આત્મા ત્રિકાળ વસ્તુ છે. 'નિશ્ચયથી નિજ નિરાવરણ...' નિશ્ચયથી નિજ-પોતે 'નિરાવરણ પરમજ્ઞાન વડે...' નિરાવરણ પરમજ્ઞાન વડે 'જાણે છે...' આહાહા...! એ જાણવાની શક્તિ ત્રિકાળ નિરાવરણ જાણવાની શક્તિ છે.

ભગવાન આત્મામાં કેવળજ્ઞાન ભર્યું છે, તો ત્રિકાળ નિરાવરણ જાણવાની એ શક્તિ છે. આહાહા...! 'અને તે પ્રકારના સહજ અવલોકન વડે...' દર્શન '(-સહજ નિજ નિરાવરણ પરમદર્શન વડે) દેખે છે;...' એ 'નિયમસાર'માં પહેલા આવી ગયું છે. પહેલા અધિકારમાં. અંદર દર્શન અને જ્ઞાન છે એ દેખે અને જાણવાનો સ્વભાવ જ છે. એ દેખે અને જાણે છે. ક્રિયા ભલે ન હોય પણ એ દેખે અને જાણે એવો એનો સ્વભાવ છે. આહાહા...! કોઈનું કરવું અને કોઈ પાસેથી કાંઈ લેવું, એવું વસ્તુના સ્વરૂપમાં નથી. આહાહા...!

'નિજ નિરાવરણ પરમજ્ઞાન વડે જાણે છે અને તે પ્રકારના સહજ અવલોકન વડે (-સહજ નિજ નિરાવરણ પરમદર્શન વડે) દેખે છે; તે કારણસમયસાર હું છું—' લ્યો. અહીં તો એ કહે છે. છદ્મસ્થમુનિ, પંચમઆરાના. 'તે કારણસમયસાર હું છું.—' દ્રવ્યસ્વભાવ તે હું છું, કારણપરમાત્મા તે હું છું. આહાહા...! પર્યાય અને રાગ હું છું એમ નહિ. પર્યાય જે અવસ્થા છે એમ જાણે છે, કે હું કારણસમયસાર છું. આહાહા...! 'એમ સમ્યગ્જ્ઞાનીઓએ...' ધર્મી જીવે, સમ્યગ્જ્ઞાની જીવે, સાચા જ્ઞાની જીવે 'સદા ભાવના કરવી.' આહાહા...! તો ખાવું કે દિ'? પીવું કે દિ'? ધંધો ક્યારે કરવો?

મુમુક્ષુ :- આ ખોરાક નથી?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- પણ એ કોણ કરી શકે છે? થવાનું હોય એ થયા કરે છે. આહાહા...! એમાં વિકલ્પ આવે છે એનો કર્તા પણ આત્મા ક્યાં છે? આહાહા...!

'તે કારણસમયસાર હું છું—એમ સમ્યગ્જ્ઞાનીઓએ સદા ભાવના કરવી.' ગજબ છે. કોઈ સમયે પણ વ્યવહાર મારો, વ્યવહારથી લાભ થાય એ ભાવના જ્ઞાનીની નથી. વિશેષ કહેશે...
(શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)